

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR,
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizetheti minden postahivatatalnál és könyvárussnál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

Hirdetés.

Épen most jelent meg

Petrik Géza (előbb Osterlamm Károly)

kiadásában:

Suezig és vissza.

Utirajzok,

írta

B. Pongrácz Emil.

Két kötet, ára 2 frt 20 kr., diszes vászonkötésben 3 frt.

A fölötte élénk tollal, szellemidusan írt munkát, mely az első eredeti mű Egyiptomról s számos igen érdekes és maradandó beesű adattal bővelkedik, melegen ajánlom a t. közönség becses figyelmébe.

Megjelent az „Athenaeum“ könyvkiadó-hivatalában.
(Pesten, barátok-tere 7. sz. a.):

Petőfi válogatott költeményei két kötetben. I. kötet. Elbeszélő költemények. II. kötet. Lyrai költemények. Sajtó alá rendezte Gyulai Pál. Csinos miniatűr-

kiadás, diszes keménykötésben. E kiadás a kedvelt népköltő legértékesebb, válogatottabb snehány meg kiadatlan, valamint censor-törlésektől kiegészített munkálatait foglalja magában.

Ára egy-egy kötetnek 2 ft 80 kr.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi őszhaj többé!

MELANOGENÉ

Diogenaretől Rouenből. Gyár: Ronenben, rue Saint-Nicolas 39.

A haj és szakálnak pillanatnyi gyors, — bármely arnyazatu, a bőre nézve minden kártékony hatás nélküli festésére.

Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten Török J. gyógyszerész urnál. király-utca 7. sz. Ára 3 ft 50 kr, postán 20 krral több.

A „HETI POSTA“ előfizetési föltételei:

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan.—jun. 2 ft. Évnegyedre (jan.—márc.) 1 ft.

Szokoly Viktor,
felelős szerk.

Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
(Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek: „Kapolcs és vidéke Zala megyében.“ *Patyi Lászlótól.* — „Gróf Al-Arcos.“ (Beszély.) — „A verebi ref. templom.“ *Öreg Jánosról.* — „Visszaemlékezések karavános életéről.“ *Vámbéry Ármintól.* — „Kátai uram nagyra vagása.“ (Történeti elbeszélés.) *Deák Farkastól.* (Folyt.) „Egy héttörténete.“ *Vadray Károlytól.*

Képek: Kapolcs és vidéke Zala megyében. (Ered. rajz.) — A halálos döfés. („Gr. Al-Arcos“ című beszélyünkhez.) — A verebi ref. templom. (Rajz. Öreg János.) — Vámbéry Ármín karavánjával átkel a Margában. — Vámbéri karavánja Korántaghi előtt.

Irodalom és zenészet.

— („Irodalomtörténeti olvasókönyv,“) vonatkozású a magyar irodalom történetére,“ készített *Toldy Ferenc,* ez a kitünő tollu tudós, kinek irodalomtörténetünk csaknem mindent köszönhet. A 600-nál több nagy lapra terjedő művet az „Athenaeum“ adta ki s ára csak 1 frt 50 kr. levén, azt könnyen megszerezheti minden magyar olvasó, mit temni lelkiismeretesen ajánlhatunk is.

— („Magyarország európai hivatása és Deák

Ferenc,“) névtelen röpirat, megjelent a Rosenberg-testvérek új könyvkereskedésében. Ára 1 frt 50 kr. Jobboldali szellemben van írva.

— (*Táborscopy és Parsch pesti műkereskedésében megjelent:*

1. „*Jogász-csárdás,*“ zongorára szerz. Kuncz Géza; ára 60 kr.

2. „*Fekete rigó-csárdás,*“ zongorára szerz. Tisza Aladár; ára 60 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Rettegve:* Magánlevelet küldtünk.

— *Pesten:* E. J. L.-nek. Van benne egészséges eszme, de helyes, vagyis inkább: helytelen írása irtóztató!

— *Pesten:* T. L.-nak, Tárnyilagossabbat!

— R. L.-nak. A multkor szebb, s lapunkba jobban illő volt.

Ujdon s á g o k.

* (*A képriselőház*) e hó 11-én tartotta ünnepek előtti utolsó ülését, s ebben a főváros emelésére fölvetett 24 millió kölesönről szóló szentesített törvényt hirdették ki. A legközelebbi ülés april 26-án lesz.

* (*A honvéd-menháza*) Kálmán Lajos volt honvéd-örnag 2 frtot küldött hozzánk Györből.

* (*A Bathyány emlékszóbor ügyében*) Horváth Mihály, bizottmányi elnök, következők figyelemztést tesz közzé: „A Bathyány Lajosnak Pesten állítandó emlék ügyében a bizottmány megalakulván, midőn az e célhoz való közrejárlásra az áldozatkész hazafiakat tiszteletteljesen fölívjuk, kérjük egyszersmind a t. gyűjtőket, s különösen ama lapok t. szerkesztőségeit, melyek e célra adományokat elfogadni sziveskedtek, hogy azokat a bizottmány pénztárnoka, Sztupa György urhoz (szénatár, fölül-ut 1. szám) beküldeni méltóztatassanak, ki azokról hetenkint kimutatást tesz közzé.“

* (*A nemzeti muzeum terme*) vasárnap nyitlak meg. Ekkor a természeti osztály volt nyitva, hétfőn a régiségtár, kedden a képtár. Azontul a következő rendben láthatók az egyes osztályok: kedden és szombaton (9 órától 1 ig) a képtár; hétfőn a régiségtár, csütörtökön a természetiek tára. Minden vasárnap fölíválva más-más osztály lesz nyitva 10 órától 1-ig.

* (*A pöthitel,*) melyet b. Eötvös az országgyűléstől a köznevelésre kér, 1.013,114 frt. Ebből az egyetemre és tanár-képezdésre 64,587 frt esik, a müegyetemre 57,274 frt, a népnevelésre és tanító-

képezdek állítására 300,000 frt, kisedővodákra százezer stb.

* (*Az orsz. képzőművészeti társulat kiállítása*) néhány nap óta új művekkel gyarapodott, s ezek egy része számára az ülésterem van berendezve. Az új művek legnagyobb része külföldi. Piloty Nándortól (Münchenből) három szénrajz van kiállítva, mindhárom Shakespeare-illusztráció („IV. Henrik“ az ittás Falstaffal, továbbá Romeo a Julia holttesténél, és Ophelia. Max Károly (München) Grötznert Ede (München) szintén szénrajzot küldtek. Ezeket kívül: Bode, Röch, Hahn, Dircs Düsseldorf festészek és Poncet párisi festész küldtek műveket. Magyar művészekről is vannak újabb képek: Markó Károlytól (Florenéből), Schaffer Bélától (Düsseldorfból), Böhm Páltól egy életkép, Majtsch Edétől (Pozsonyból) arekép, Vilfing Józseftől (Sopron) üvegfestmény. A folyó hó 4-én tartott választmányi ülésben Ráth György választott meg elnöknek. Az előbbi elnök, Harsányi Pál, hatévi buzgó működésének elismerésül pedig a társulat disztagjává emeltett. Ujabbban tagokká lettek: Punczmann Gyula; Perlaky Kálmán és Nálossy György rendes tagok pedig 2—200 frtos alapítványt tettek. A budapesti takarékpénztár 100 frtot ajándékozott.

* (*A történelmi társulat*) közelebbi közgyűlésén Thaly Kálmán érdekes fölolvastást tartott Oeskey László felől, kit a morvák „Rákóczy villámának“ neveztek el Oeskey Nyitra megyében, Oeskon

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

15. szám.

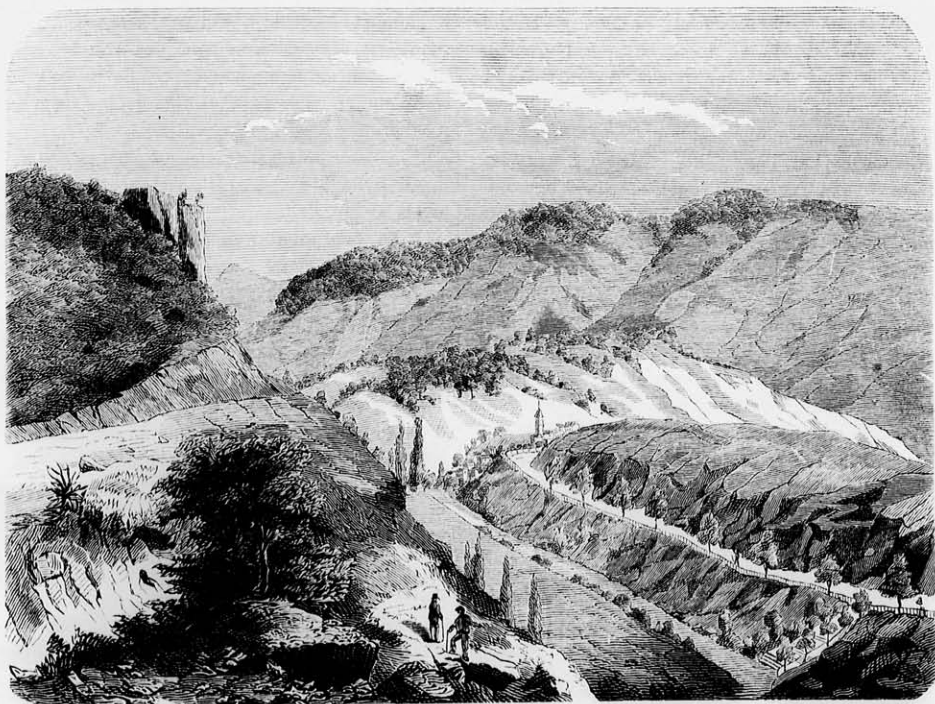
Pest, 1870. Ápril 14.

VI. évfolyam.

Kapocs és vidéke Zalamegyében.

Veszprémmegye délnyugati szélén állunk. Há-
tunk mögött hagyjuk a Bakonyból lenyúló kopasz
halom-sorokat terméketlen kőves földjével, zagyva
népével; előttünk Zalamegye tárul föl, erdőkoszoró-
zott hegyeivel. Nem tudjuk azonnal, merre te-
kintsünk? Bájoló völgy van lábaink alatt; körül
falvak tornyai, s szerény házai tűnnek elő. Az uta-

sötétedik; északra s nyugatra a Bakony elnyulá-
sai, Dobosok elnevezéssel; délre a balaton-melléki
híres bortermő hegységek zárják be e völgyet,
s mintegy medencébe bocsátják esőzések alkal-
mával vizeiket. A mintegy 2 □ mfdnyi tért az
Egrec, mely Nagy-Vázsonynál veszi eredetét,
és a ráskői-denti patakok folyják keresztül-

Kapocs és vidéke Zalamegyében. (Éred. rajz.)

sok könnyebbült kebelrel ereszkednek alá a vi-
gand-pettendi csavargós uton; de mi megilletődés-
sel állunk meg itt, gyönyörködötjük szemünket
e panorámában, melynek legkiválóbb pontját a
mellékelt képben kívántam bemutatni.

Alattunk a vigand-pettendi erdős hegyvonal

kasul. Innen és túl illatos rétek, gyöngén emel-
kedő s elenyésző halmok, költői ihlettel töltik el
a fölötté andalgó lelket, míg a faluk harangjainak
megtört hangjai félbeszakítják merengésinke'.

Azongan ismerkedjünk meg e völgy egyes he-
lyeivel is.

Északra látjuk Őcs, különben jelentéktelen falut a Bakony lábánál, ha csak érdemesnek nem véljük itt megemlíteni rozsz bort termő szőlőhegyét. A falu, távoli hegyekről nézve, különösen szépen veszi ki magát három hiffelekezettű tornyával; de hozzá közelítve, annyira veszt bájából, hogy oda tett fáradságunkat sem érdemli meg.

Nyugotra, a Dobosok hegységeihez közel, a híres bortermőnek tartott Tik hegyek lábánál, Talián-Dörögdtünk szemeink elé, hosszan elnyulva. Hajdan nevezetes helység volt, de jelenleg semmi fölemlíteni valót sem tudunk róla. A vidék seprőlőknak nevezi jámbor, istenfélő lakosait. Vidékén vagy határjában, künn és bent az erdőségekben, több romot találunk, de ezek közül különösen fölemlíthetjük a falutól északkeletnek eső rom-maradványt, mely egy kis, szeliden emelkedő tisztás hegyoldalban mutatja kolosszalis nagyságát. A vidék népe nagyon keveset tud róla, mindössze csak azt, hogy klastrom-maradvány. De mi többet vélünk róla tudni, ha azt állítjuk, hogy a Pálos szerzetnek monostora volt itt, melynek számos tanyájára, különösen a Balaton-mellék több regényes helyén, akadunk. Ez állításomat az is megerősíteni látszik, hogy a nagy-vázsonyi, vagy régi nevén: vázsonykeői Pálos-szerzet romokban fennmaradt zárdatemplom tornyának építési módorával tökéletesen azonos.

Ha szemeinket másfelé fordítjuk, akár a T.-Dörögdt mellett alá rohanó denti-ráskói patakok folyása irányában haladunk, akár a vígand-petendi csavargós ut tetőpontjáról indulva, minden völgynyílás Kapolesra vezet a patakok mentében bennünket. Tájésmertetésem középpontjául választám ezt, miután fekvése nemcsak a vidék legregényesebb hegyszorulatánál van, de legtöbb nevezetes ponttal s említésre méltó helylyel is dicsekedik. Bármerre tekintünk is itt, erdős hegyszakadékok, sziklás ormok zárják el szemeink elől a láthatárt. A sziklák közt esergedező esermely, a kakuknak a hegyek közt elhaló egyhangú kiabálása oly jól hathat e völgy lakóira. Szőlőhegy itt is, mint mindegyik falu mellett, látható; de ezeket mind kevésre méltathatjuk, ha halljuk is saját mivelőiktől dicsértetni Köveskáll s Badacsony boraival szemben. Annál érdemesebb az utasnak benézni (ha kis fáradságba kerül is az odajutás, szakadékos s köves útja miatt) a szőlőhegyeknek 'délnyugoti végéhez nem távol eső „Pokol-lik“ barlangjába. Pedig vajmi kevesen tartják a megtekintésre is méltónak, holott hazánk kevés vidékén láthatni ilyent. Körülbelül ötven lépésre hatolhatni az egymás fölé három-

szög alakban hajolt barlang belsejébe, midőn a puha talaj nyirkossága, tovább bent a jéghideg forrás elterülése akadályozzák lépteinket. Thurzó György, Magyarországnak egykori jeles nádora 1610-ben tett körutja alkalmával e barlangot is meglátogatta, s azóta az ebből földalatti közetrétegen távol lefolyó forrást a nép mai napig Thurzó kútjának szereti nevezni. Van e határban még közelébb a faluhoz egy más nevezetes forrás is, mely szépen körül van kerítve, s gyöngyözve nyomja fel vizét a legfeljebb homok közül s alig pár lépésre malomkereket forgat. Azonkívül e határ szolgáltatja a bakony-ürkúti üvegghutához az üvegekészítésnél nélkülözhetlen fővenykvöket kifogyhatlan mennyiségben s nem emlékszem, hogy hozzá hasonlót a monostor-apáti vonalon kívül valahol láttam volna. A hegyek közül a balatonföldieket tűzokozta felnyomásoknak kell tartanunk, s hajdani működésüket mind a krátereknek nyomai, mind a körülük kihányt lávákövek tanúsítani látszanak; de a nyugot- és északról levőket, melyekben az említett üveg-homok fővényét találtaik, neptuni, vagy másodrendű telephegységekként tarthatjuk egész a ráskói választó völgyig.

Kapolesot történeti emlék is teszi nevezetessé. Igaz ugyan, hogy ez emlék csak a nép hagyományain alapul.

A hegység fölött délre látunk fönn a tetőn egy hosszú sor sziklafalat elvonulni s a hol az megmetszések, meredek gyalog-ösvény kigyózik föl a sziklák közt a tetőre. „Királykönek“ halljuk nevezeteni e sziklákat; de a szájhagyomány és népmonda Attila várát akarja jelölni vele. Lehetőleg innen származtatják Kapolesnak Attila előnevét. Várnak ugyan fenn a tetőn semmi nyom, hanem Attilának e mondai várát abban hiszik lehetőnek, hogy a sziklák fölött elterülő terjedelmes fensíkon ütvén föl Attila külföldről visszatérte után hosszabb időre táborát*, azt a természettől is megerősítettnek látván, csak őrszemek épített a Kapoles fölötti homokdombon egy őrházat. Ez levén itt az első koház, Attila kapuságé, hogy az alatta elvonuló országútra örökődjék, mely jelenleg a buda-grázi államút néven ismeretes; Attila kapusa helyét az idő Attila Kapoles nevezettel örököltette meg.

Mi való mindebből, bebizonyítani nem tudjuk. Ha valaki emlék csakugyan volt is itt, elenyészett, mint sok más.

Kapolesot ha elhagyjuk, völgyszörulaton kell

* E helyen az emberek gyakran találhatnak barbárkori pinceket.

áthaladnunk körülbelül egy óra járásnyi uton Monostor-Apátiig. És ki a buda-grázi állanatot valaha megjárta, lehetetlen, hogy ennél regényesebben szebb völgyet látott volna. Jobbról és balról bükk-, eser- és tölgyfákkal koszorúzott hegyek lábánál, a fűzések árnya alá rejtőzött szerény Egregfolyó kíséri vándorlépteit; a malmok szakadatlan sora, tompa zaja, rigók fütyentései, a kánya éles sivitása, a harkály egyhangu kopogása mintegy önkénytelen méltázása ejtik a keblet. Monostor-

Apátinál örömmel visszafordulna, hogy újra és újra élvezhesse azokat, gyönyörködhessek a látottakon, de midőn Apátinál kiér e bájos völgyből, föltáru előtte egy csalogató kép, sietni elérni, sietni oda jutni, hol Hegyesd, Csobánc, Szigliget, Rezi, Tátika romjainál visszaidézhethet azoknak korukat.

De ezek leírásába már nem bocsátkozom, mert e lapokban is ismertette voltak e helyek mind rajzok-, mind cikkekben.

Patyi László.

Gróf Al-Arcos.

— Beszély. —

Al-Arcos gróf kastélya Toledo környékén feküdt. 1474-ben, június elején, azon üde léggel enyhítő esték egyikén, melyeket az ég a napok nyomasztó melegének enyhítésére teremt a spanyoloknak, a vár főtermében a legmegragadóbb jelenetek kerültek színre, minők az akkori polgárháboru korában csak történhettek s melyek a nemesség lakait megszálított erődtímenyekké, vagy a pusztulás színhelyévé tették. Gróf Al-Arcos kényelmesen egy támlányba dölve, térdéin egy szőke kis leánykát tartott, ki aggódva, nehogy valamiképen leessék, az ülőnek hosszú szakállába kapaszkodott. E gyermek Laurencia volt, a gróf hétéves leánykája. A gróf lábainál egy vánkoston ült, s gyöngéden pillantott rá neje. A hold szelid fényével világítja meg a csoportozatot, a narancs- és citromfák legédesebb illatukat lehelték, s a madárcák, mintegy álmaikban, legszebb dalaikat zengedezték, hogy a gróf ősi tűzhelyéhez való visszaérkezését ünnepeljék.

Gróf Al-Arcos tizennyolc év óta küzdött IV. Henrik, Castilia királya ellen s mily csatákat! Arragonia s Castilia közt testvérgyilkosság történt, város város ellen, falu falu ellen, várak várak ellen harcoltak. A gróf minden csatában ott volt, melyet a nagy politikai pártküzdelem szült, melyet Ferdinánd és katolikus Izabella uralkodása okozott.

Tíz év óta nős volt, hanem neje közelében hosszasan ritkán időzhetett. Mindketten a legben sőbbben szerették egymást, s méltók is voltak rá. A grófné Castiliának egyik legjóságosabb s legmegragadóbb hölgye volt; a gróf hasonlóképen Spanyolország lovagjainak egyik legdelibb, legnagyobbkább s legbátrabbja. Megérkezte tehát valódi ünnepele volt, méltó, hogy az ég és föld együtt ünnepelje.

A gróf homlokát néha-néha mégis a gond egyik fellege háborítá, s bár a gyermekekkel enygelgett,

látszott mégis, hogy gondolatai másutt járnak. Sötét gondolatait, melyek mindinkább erőt látszottak rajta venni, sem az est nagyszerűsége, sem a kis lány cirógatásai, sem az imádott nő gyöngéd pillantásai nem voltak képesek elűzni.

— A gyermek kifárasztja önt, gróf! — mondá szeliden a grófné, s Laurenciát atyja térdeiről el akarta venni.

— Laurencia engem elfárasztana! — mondá a gróf, s a kicsivel még nagyobbakat ugratott térdén s mindannyiszor megcsókolta, valahányszor homloka közel jött ajkaihoz. — Te untatnál engem, kedves angyalom? — folytató, a gyermeket gyöngéden magához szorítva; — te, anyád után egyetlen öröömöm, egyetlen boldogságom ezen a világom! Anyád mellett mindenem, mert veletek nem részletezem szeretetemet s nekem úgy látszik, hogyha egyikőtöktől megrabolatnám, el kellene veszítenem a másikat is.

E szavaknál megakadt s nejét szenvedélyesen átölelve, könyes szemekkel tekintett az anyára és gyermekére s mondá:

— Átkozott legyen, ki megkísérlení: bennünket egymástól elszakítani!

— Uram istenem! — mondá a reszketeg grófné könyörgő hangon; — mit beszél ön a viszontlátás órájában az elszakadásról?

E pillanatban egy kedves gyermekhang tiszta csengése rezgett át a levegőn. Bár az ének szövegét nem lehetett érteni, a dallam mégis oly mélabús volt, hogy egy égbe vágyó lélek utolsó sohájához hasonlított. Legalább így fogták ezt fel a hallgatók. Laurencia atyja karjai közül az ablakhoz sietett, hirtelen kipillantva, majdnem a kiesés veszélyében forgott, s ő kísérle meg az énekest felkeresni.

— Ah! a szegényke! — kiáltott fel; s midőn a grófné hozzá lépett, folytató: — Nézd csak, anyám, ott egy kis halvány koldusiu annyira el

van fáradva, hogy hangszerét már nem is bírja tartani; ő maga is össze fog roskadni nem sokára, ha segítséget nem küldenek számára.

A kis énekes valóban a fáradtság vagy az éhség miatt kimerülten támaszkodott egy gesztenyefához, azután összerogyott s meredten terült a földre.

— Anyám, anyám! — kiálta Laurencia lelken-dezve; — ő leesett!

A gróf megilletődve leánya részvétén, egy

— Egyél! — mondá e gróf, miután intésére gyömölcsöt és süteményt hoztak elő.

Hanem a gyermek, talán mivel a gyöngeség miatt nem tudott mozdulni, vagy talán mivel ily előkelő személyek jelenléte őt zavarba hozta, nem mozdult helyéről s csak pírulva süté le szemét.

— Miért nem eszik? — kérde Laurencia nyugtalanul.

A gróf kivette neje kezéből a tányért s leányának nyújtá, mondván a kis énekesnek:

A halálos dőfés. (Gr. Al-Arcos⁴ című beszélyünkhöz.)

szolgálot küldött le, hogy a fiut vezesse fel. A meghatott család előtt nem sokára egy koldusfiu állott, minőt csak Murillo tudott vászoura alkotni: fehér, mint a hó, roskatag, gyöngö szegény, reszkető, mint egy tizenkét éves gyermek, dúlt vonásaiban az éhség félreismerhetlen jeleivel. A kis leány bár alig ismerte e betűket, a gyermek arcáról szomorú sorsát mégis leolvasta.

— Ehségében fog meghalni! — mondá sirva.

— Leányom fog neked kiszolgálni. Az isten előtt a szegénység magasabb fokon áll, mint a gazdagság!

— Hogy hívnak téged? — kérde Laurencia.

— Lazarillo! — felelt a gyermek.

— Még ma nem ettél semmit?

— Tegnap óta semmit, sennora!

— Tegnap óta! — ismétlé a grófhölgy elbámulva.

— Tehát te nem eszel mindennap?

Lazarillo mosolygott, hanem e mosoly szívrepesztő volt. Miután egy marok cseresznyét s egy darab süteményt elköltött, azt mondá, hogy már jól van lakva; hanem a kis leány anyyi erélyvel biztatgató, hogy egy negyedóra mulva minden eltűnt, mintegy varázsütésre.

A kis fiu felbátorodva s nekividámulva beszélt el sorsát. Salamankas félreeső városrészében született. Anyja, ki atyja halála után véginségre jutott, egy pár maravedi s jümbor áldásával a nagy világba bocsátá. Egy pár maravedivel nem messze megy az ember, hanem egy szerzetes megrövidíté

llette nyakából hangszerét s húrjain csodálatos gyöngédséggel futva végig, mondá:

— Én nektek a jóságos Al-Alarcos gróf legérdekesebb történetét fogom elénekeln.

A gróf minden tagjában összeresztett, midőn e szavakat hallotta. A szavak egyszerűsége nálánál bátrabb embert is borzalommal töltöttek volna el ha ugyan lett volna bátrabb ember.

A következőkben meg fogjuk majd érteni a kedélyizgalom okát s egyszersmind megrázkódása magyarázatára fogunk jutni, mely elfogta, s homlokát felhőkkel borítá, midőn Lazarillo hangját a nagy-terem ablakáig hallá emelkedni.

A verebi ref. templom. (Rajzi Öreg János.)

utját, miután vagyonának kétharmadáért négy gitár-leckét adott neki. Lazarillo az utolsó maraveditől is megfosztatva, Toledo számos erkélye alatt pengette gitárját — hasztalan! egyetlen fillér sem hullott alá, s a szegény gyermek elhagyatottságában valószínűleg az éhhalál martaléka leendett, ha a vár ablakaiból esillámoló világosság barátságos fedél alá nem vezérli.

Most, szegény gyermek, — mondá a megilletődött Laurencia, — ülj le és nyugodj ki magad! — Hanem Lazarillo, mintha az élvezett vendég szeretetért azonnal háláját akarta volna kifejezni,

IV. Henrik, Castilia királya, miután első nejét elűzvén, összekötötését vele érvénytelennek nyilvánította, a portugall infansnőt vette nőül, ki 1442-ben Johanna herecgnőnek adott életet. Az általános vélemény a gyermek születését az anya hűségétörésének gyanújával bélyegezte, és e bélyegzett szülés teremté mindazon véres polgárháborút, melyet néhány évvel később Ferdinánd és katólikus Izabellának kellett aratniok.

A király ezek története előtt hét évvel, Castiliának egyik végétől a másikig keresett férjet a fiatal Johanna számára; férjet, ki tekintélyes és

bátor legyen, hogy a zivatarban, mely minden oldalról közeledett s megsemmisítéssel fenyegette, érős támasza maradjon.

Az új világ még nem volt felfedezve, az arany ritka, a nyomor nagy s a folytonos háboruszkodások a kormány kincstárát az utolsó forrástól is megfosztották, ugyannyira, hogy kénytelen volt a zsidóktól mesés kamatokra felvenni a sereg-fenntartására szükséges összeget is.

A leghűbb, legelőkelőbb s legbátrabb híve mindenestre a nemes gróf Al-Alarcos volt, e beszéde hőse. Feláldozta minden vagyonát, arany asztalkészleteit, neje gyémántjait s atyáinak várát elzálogosította, hogy egy ezredet szerezhessen és eltarttasson.

1467-ben, az olmedói csata előestéjén, magához hivatá a király a grófot, kinek hűsége- és sokoldalról tanúsított áldozatkészségéről rég meg volt győződve, s mondá neki:

— Nemes gróf, ön a legbátrabb ember a királyságban s leghűbb alattvalója a királynak. Csak azért hivatam önt magamhoz, hogy legőszintébb hálámát nyilvánítsam önnek, s kezét mint legjobb barátomat megszorítsam.

A gróf e szavakra meg lön hatva s kissé megzavarodva, mivel ő azt hitte, hogy még semmit sem tett a királyért.

— Azért, — folytatá a király, — egyedül a legbátrabb spanyol, legjobb s legodaadóbb barátommal közlöm is minden reményem- és félelmeimet.

A gróf a bizalmas szerepének elvállalása jeléül meghajtá magát.

— Nős ön, nemes gróf?

— Igen, sire!

— A grófné Spanyolország egyik legszebb hölgye.

— És leghűbb alattvalója felségednek.

— Tudom! — mondá a király.

— És ön nagyon szereti őt?

— Az isten és király után, — viszonzá a gróf, — az egész világon legjobban szeretem nőmet.

— Oly nagyon, — kérde a király kissé vontatva, — hogy a világon semmi jutalom sem birhatná rá: megválni tőle?

— A világnak semmi kincse, sire! — hangzék a gróf határozott felelete.

— Királyáért sem tudna tőle megválni, gróf? — kérde Henrik szigorúan; — sőt talán istenért sem?

A gróf némán süllyeszté le fejét.

— Ön nem felel? — sürgeté a király, két lépéssel közelebb lépve hozzá.

— Sire! — viszonzá a nemes gróf, fejét büsz-

kén felemelve; — ha az isten vagy királyomért teendő ily áldozat szükségessége nekem elégséges okokkal bebizonyítottak... az isten- és királyért elszakadok a grófnétől, bármily mély gyöngédséggel viseltem is egy gyermek anyja iránt.

— Jó, nemes gróf! — mondá a király nem minden zavar nélkül; — ily áldozat szükségét két szóban akarom önnek kifejezni: a kincstár üres, az állam utolsó segédforrásaitól is meg van fosztva! Ajtáink előtt az éhhálal leselkedik; a katona szenved, panaszkodik, sőt hangos morgásban tör ki. Kétszáz ember tegnap a hegyek közé szökött! Holnap más kétszáz követni fogja őket! Három hónap múlva egész seregünkben alig lesz egy-két század. S e szorongatott helyzetben találtam egy... nem is ember, hanem kutyára, egy zsidóra, ki üzlettsaival felvállalja az államot megmenteni.

— Hogyan, sire? — kérde a gróf, kit hazájának e szomorún esetelt képe mélyen meghatott.

— A zsidót Rebolledo Salamonnak hívják, — folytatá a király, — ő annak, ki az én vöm leendő hozományul háromszázezer aranyat ígér.

A gróf észre látzott venni a király szándékát, s egész lényében összerázkódott.

A király újra beszélt:

— Háromszázezer arannyal biztosítom Castilia békéjét mindenkorra; mert mily erőt fognak a jól öltözött és táplált katonák kifejezni, ha most is, kiéhezetten s halálra fáradva, a bátorság csodáit vizslik véghez? Bármily nagy is az áldozat, melyet öntől kérek, mégis számítok páratlan áldozatkészségére! A veszélyben forgó birodalom nevében adom önnek leányom, Johanna hercegnő kezét!

Bár a gróf e végeredményt már pár pillanat előtt értette, e szavak: „A birodalom nevében adom önnek leányom, Johanna hercegnő kezét!” ámulattal töltötték el. Feleltre nem talált szavakat. Megsemmisülve s mintegy öntudatlanul kereste szeméivel a földet. A király megfogta kezét s szívélyesen megszorítva, mondá:

— Nemes gróf, az áldozat nagyságát, melyet öntől az állam üdve könyörög, tökéletesen felfogom; nem lesz annak párja soha, mint talán az ország halála s a király határtalan barátsága.

A gróf zavartan tekintett fel.

— És nincs más eszköz, — mondá, — az ország békéjének biztosítására?

— Én nem látok mást! — mondá a király szárazon, s hirtelen ereszté el a gróf kezét.

— Nincs senki! — folytatá a gróf, a király bosszúságát látszólag észre nem vevén, — ki a felségtől nekem szánt tiszteletre méltóbb volna?

— Ha ismernék egyént, ki az önnek tett aján-

latra méltóbb volna, — mondá a király emelkedett hangon, — nem tettem volna önt ki e kellemtelen érzeteknek.

— Felséged meg fog nekem bocsátani, — mondá a gróf, magát alázatosan meghajtva, — én Rebolledo Salamonnal többször érintkeztem, s bármennyire könyörtelen is, reményem, hogy felséged céljára nézve más módon is meg lehetne önt nyerni.

A király sebes léptekben mérte végig a termet s a küszöbnél kiáltott:

— Rebolledo Salamon jöjjön be!

Azonnal egy magas férfialak jelent meg, ki nek ábrázata sajátos képet nyújtott. Homloka és szeme még fiatalságot jeleztek, ajkai pirosak, üdök voltak, hanem feje kopasz. Rebolledo, mint egy megtestesült idő állott ott, ifju és öreg egyszerre.

— Zsidó, — mondá a király, — add elő indítványodat a nemes Al-Arcos gróf előtt!

A zsidó hüen ismétlé a király szavait.

— Sire! — mondá a gróf, — isten előtt kötelezem magamat felséged leányát nőül venni, ha a háromszázezer arany, melyet Rebolledo Salamon

ajánl, bizonyos, bár általa meghatározott időközben vissza nem fizettetik.

— Elfogadod a gróf ajánlatát? — kérde a király Salamont.

— Elfogadom! — viszonzá ez.

— S hány évre köleszönöd ez összeget?

— Hét évre! — hangzék pár pillanatnyi fontolgatás után az izraelita felelete.

— S ön beleegyezik e határidőbe? — kérde a király a grófort.

— Esküszöm, — viszonzá ez, — isten előtt, hogy felséged leányát mához hét évre nőül veszem, ha a tartozás ugyane napon, ugyanez órában el nem lesz törlesztve.

Ezen, a király, gróf és zsidó közt létrejött egyezés után hét év tünt el akkor, midőn a gróf ama sötét jelentőségű szavakat: „Átkozott legyen, ki megkisérlené: benniünket elválasztani!” mondá. A hetedik év ugyanazon napja és órája volt, midőn Lazarillo hangszerén játszadozva mondá: „A jószágos Al-Arcos gróf megható történetét fogom nektek énekelni.”

(Vége következik.)

A verebi ref. templom.

Fehérmegyében a csinos templomok száma újra egygyel szaporodott. A verebi ref. templomot értjük, melyet ime, e rajzban is bemutatunk. S ezt kettős érdekből tesszük; először: mert csinoságánál fogva megérdemli, s másodsor: mert számosan tekinthetnek jótékonyágukat jutalmazó azon édes öntudattal reá: ennek emeléséhez én is hozzájárultam. Az építési költségeknek ugyanis közel egyharmad része, mintegy háromezer forint, az egész országból gyűlt adományokból fedeztetett.

De mi adott okot az új templom építésére? elmondjuk röviden. A türelmi korszak végével — József uralkodásakor — s így mintegy kilencven évvel ezelőtt épült itt, a sokkal régibb gyülekezetnek egy, az akkori idők szelleméhez mért, torony nélküli imaháza, a mihez harminc év múlva tornyot is ragasztott; s ez az épület 1867-dik évi szept. 16-án lángok martalékává lett. Ez esemény következtében kényszerülve volt a 90 év óta 400-ról 600-ra szaporult gyülekezet nagyobb, s a korhoz mérve diszesebb templomot is építeni.

Jeles, fiatal építészünk, Ney Béla ur sziveskedett az egyházat egy csinos, de a mellett nem tulságosan költséges tervvel magajándékozni, a mi is köztetszéssel elfogadtatott s most már elkészülve az épület, rendeltetésének át is adatott. A mű kivitelének érdeme Bezenbach Alajos tatai építész urat illeti, ki vidékünkön több kitünő építménye után általános jó hírnek örvend, s ki nálunk tett építésével érdemeit még többre növelte. A templom belberendezése is csinra, izlésre, falusi templomok közt ritkítja párját. A karok öntött vasoszlopok által tartatnak; a roppant nagy s számos ablak által bő világosság ömlik mindenfelé; a szószek s egész butorzat tölgy- s kőrisfa- színrre festett; egy szóval a verebi egyház ugy saját, mint az ajándékpénzeket a legjobban használta fel, mert csakugyan köztetszéssel találkozó templomot épített belőle. Adja isten, hogy ez az épület tovább dacolhasson az idők viharai- val, mint az első, s tovább hirdethesse az unokák- nak ősapáik buzgóságát!

Öreg János.

Visszaemlékezések karavános életemre.

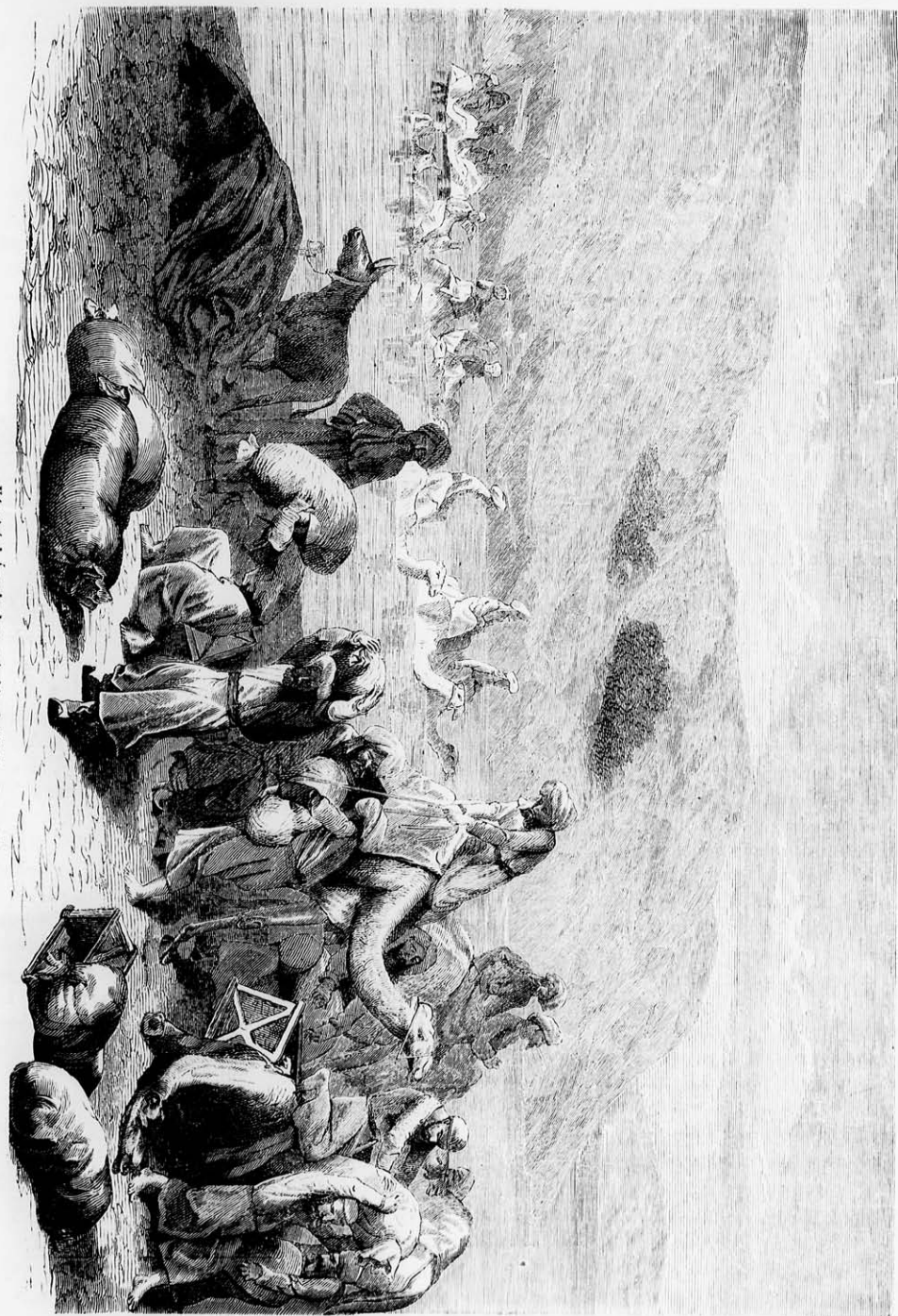
— *Vámbéry Armintól.* —

I.

Miként Ariosto középkori hősei panaszkodnak a lőpor földalattatása miatt, azonképen Köruglu,

a törökök meszeszerű hőse is azt kívánja: vajha kigyófészek támadna annak agyvelejében, ki a lovagiasság megsemmisítésére azt az ördögi fekete

Vamberi Ármín karavánjával átkel a Murgabon.

Vámberi karavánja Korántaghi előtt.

port fölfedezte. A mi volt a lőpor a lovagi korra nézve, ugyanazok az európai ország- és vasutak a keleti karavánokra nézve, s bárha ezek az anya-Ázsiára nézve még csak megérkezendő jövevények, s bárha jókora idő mulik el addig, míg a lihegő tevék ott majd a horkoló mozdony váltja fel: mindazáltal megkíséréljük a keleti életnek ezen esodásán regényes oldalát tüzetesen leírni.

Jól tudom, hogy tárgyam nem új; de kevés európainak volt alkalmuk a karaván-élet anyagi fáradalmait mellett annak sokoldalú költői szépségét is azon mértékben megismernie, mint nekem. Sőt ez az élet engem annyira érdekelt, hogy — ha nem tekinteném a könyv és toll iránti szenvedélyemet — még most is ép oly buzgón tudnék a tevé- vagy öszvérsor mellett baktatni, a mily buzgón beszélek tanszékemből Kelet nyelvei- és szokásairól.

A „karaván“ szó a persa „kerván“, helyesebben: *kiarván* vagy *kiarbán* elferdítéséből eredt s „ügylet-védelmet“ jelent, s azért is az oly szó, mely a karaván eredeti célja és értelményének legjobban megfelel. S e felfogás ma tulnyomó, mert minél békésebb valamely ország, minél rendezettebbek társadalmi és politikai viszonyai: annál kevésbé szükséges az olyanban nagy karavánokkal utazni. Ha a személyes biztonság netovábbját akarják dicsérni, azt mondják: „Ezen vagy azon a darab földön egy gyermek is keresztül utazhatik, fején egy kosár arannyal.“ A szó szoros értelmében ugyan ez sem Nyugaton, sem Keleten nem történhetik, annyi azonban tény, hogy a karavánok azon mérvben vesztenek fontosságukból, a mily mérvben közelednek Ázsia tartományai az állami rendhez. A török birodalomban a karaván-élet már csak Irak vagy Arabisztánra s a Szürrére szorítkozik, vagyis azon évenkénti bucsujáró karavánokra, melyek a Boszporusz melletti Skutariból kiindulva, Damaszkuszban csoportosulnak össze, s innen a pusztán keresztül Mekkának vonul. A birodalom egyéb részeiben — az itt-ott fölmerülő rablóbandák dacára — csak apró utazó társaságokra akadhatni, melyek inkább unalom üzésből utaznak csapatkákban, hogysen félelemből.

Egészen másként áll már a dolog Persiában, hol akár divatból, akár alapos félelemből mindenki csak karavánban utazik. Divatos karavánokkal találkozhatni Tebris és Teherán, s Teherán és Benderbusir közt, aztán a resti és szári-i uton; Irán keleti része azonban egészen keleti jellegű, mert például Sirászból Kermánig, vagy Jezd-Te-

beszből Mesedig, hol a bátor, vad és jó lovas behúzósktól való félelem az utasokat erős karavánok képzésére készteti.

A politikai mozgalmak s rabló nomádok szomszédsága növelik a karavánok erejét; magától értendődik tehát, hogy Turkesztán, Afganisztán s keleti Turkesztán azok a tartományok, melyekben a karavánok még ma is épen olyanok, mint valának évszázadok előtt. Ezen vidékeken karavánok nélkül csak igen nagy urak s koldusok utazhatnak, az előbbieket erős kíséretük, az utóbbiak rongy-öltözetük védelme alatt. Ezenkívül bárki is annál biztosabbnak érzi magát, minél népesebb az uti-társaság, melynek ő is tagja. Közép-Ázsiában — mint már mondám — csak igen kevés egészen veszélytelen vidék van, s ezek jobbadán a hatalom központja közelében vannak. Biztos utaknak tartják a Bokharából Khokand és Kasgárba, a Bokharából Belkhebe, s a Bokharából Orenburgba vivőt, melyeken két hónapig tartó utazásra is vállalkoznak két-három hajesáros tevecsapatokkal. Kevésbé biztos utak azonban a Bokharából Karsi vagy Kerkin át Heratba, aztán a Bokharából Khinába vivő; de legveszélyesebbek valának mindig azon utak, melyek Bokhara vagy Khivából visznek Persiába, érintvén a turkomán pusztákat. Legyen bár a karaván nagy avagy kicsiny, ez úton csak turkomán védelme alatt utazhatik, s még ekkor sincs biztonságban, minthogy egyik család a másik védecent megátmadhatja, ha ő nem részes a védelmi díjban.

Könnyű tehát válaszolni azon kérdésre, hogy hol található még mai napság is a legnagyobb karavánokat? Legnagyobb karavánokat Közép-Ázsiában található, különösen pedig háborus időkben, mikor aztán egynek-egynek teherhordó és hátsz állattal 1—2000-re is rúgnak. Rendes viszonyok közt a turkesztáni karaván, melyet tapasztalt utasok elég biztosnak tartanak, 2—5 száz állattal többet nem számít, míg Persiában az utóbbi szám csak a Jezd- és Mesedből Tebrisz- és Erzerumba járó tevékaravánoknak felel meg.

A karaván összevergődése legjobban hasonlít valamely város alakulásához. Miként a város a szerint gyarapszik, a melyek előnyei és szabaddalmai: azonképp annál nagyobbra növekszik a karaván, minél hatalmas és tekintélyes a „karaván urát“ képező kereskedő. S ráillik, ha a karavánt mozgó városnak, vagy helyesebben: mozgó kereskedelmi városnak nevezzük, mert ezen uti társaság legnagyobb része kereskedést üz, s csak itt-ott található oly karavánokat, melyek nagyobb része csak kójutazók vagy bucsujárókból áll

mi az izlamita Keleten egyre megy. Ez utóbbi faju karavánokkal leginkább Persiában találkozhatni, hol évenként mintegy ötszázezer mindenféle kora és állásu ember tölti kedvét ilyenét utazásban.

A város és karaván közti hasonlat más tekintetben is jogos. Keleten a városok közepét a jobb módúak, végeit a szegények lakják; így a karavánok közepét gazdag kereskedők s tekintélyes utazók foglalják el, míg a szegényebbek az elő- s utócsapatban, vagy a karaván oldalain baktatnak. A karavánnak megvannak a maga kiskereskedői, kézművesei, imamja (papja) és koldusai, valamint csoda-orvosai; sőt Persiában kéjhölgyek is vannak a karavánban, s egy, legfőlebb néhány napig tartott utazás után már épen úgy ismerik egymást a karaván tagjai, mint Ázsia bármely kis városának lakosai.

A mi ezen kis városokban a *kecsuda* (polgármester), ugyanaz a karavánban a *karvân-basi*, vagy a zarándok-karavánban a *csaus*. A karavánbasinak meglehetősen hatalmas van; némely helyütt, mint például Khivában és Khokandban, halálra ítélhetős jogával bír a társaságban, melynek ő a főnöke; vándorló uralkodók ezek, kik magukkal viszik titkárjukat és imájukat s kiknek ezen helyzetük annyira tetszik, hogy hatalmasan fölgazdagodván is, jobban szeretnek a sivár avarságokon bolyongani, mintsem otthon szorgalmuk gyümölcsét élvezni.

A karavánok állatai tevéből, lóból és öszvérből állanak, ez utóbbiból azonban csak Persiában és a török birodalomban, mivel a közép-ázsiaiak istentelenségnek tartanak a ló rangját számmal való keresztezés által megbélyegezni. A mi használhatóságukat illeti, teherhordásra kétségkívül legalkalmasabb a teve, mert habár felényivel lassabban halad is a lónál és öszvérnél, de emezeknél három-négyszerre nagyobb terhet cipel, abrakolásával (a telet kivéve) nem kell törődni s nincs szüksége vakarásra. Persiában s Közép-Ázsiában egy-egy lóra rendszeren 2—2½, a rendkívül erős öszvérré pedig három mázsa terhet számítanak, míg a tevéknél következő az arány:

Leggyöngébbek a turkomaniai, jezdi, kirmani és sirászi tevék, 4 mázsa teherképességgel. Ezután jönnek a két-pupos kazak-tevék, melyek öt mázsáig, míg az utleírásban említett ner-faj, vagyis az andikhói, herati és pusztá-arábiai hat, egész nyolc mázsáig képesek terhet hordani. Ily rendkívüli teherrel megrakodtan, alig képesek ez állatok térdelő helyzetükből lábaikra vergődni. Hogy tehát fölkelhessenek, ilyenkor terhüket ren-

desen mindkét oldalon emelni szokták; ha azután lábára állott, öt-hat óráig egyfolyton halad a jelentékeny teherrrel.

Nagy gondot szoktak fordítani arra, hogy az állat hátán a teher egyensúly szerint legyen elhelyezve; mert ez megtörtévé, a teve egész napon, sőt egész héten át sértetlenül haladhat, míg a hiányos felrakodás következtében az állat háta már rövid menet után is csupa seb, s így a teve nagy szenvedései miatt hasznavehetlenné válik.

Az illető állatoknak ép úgy gyorsasága, mint ereje az utak s az éghajlat milyenségétől függ. Ettől függ az állatok használásának díja is s az idő, mely alatt egy vagy más utat megtesznek. Tavasszal, midőn legeltetni lehet őket, a Persiában ló- vagy öszvérhátón, Közép-Ázsiában pedig téven történő szokott teherszállítás valamivel olesőbb, mint máskor; télen legdrágább. Hozzávetőleg Trebizondtól Teheránig (40 napi járó föld) 35—40 frt, Herattól Bokharáig (45 nap) 50—100 frt egy-egy állatért.

Mihelyt egy ilyen mozgó kereskedelmi város, azaz karaván alakult, az elindulás ideje mindenkit lázas feszültségbe hoz. Ez az elindulás veszi az európai idegeit leginkább igénybe. Az elindulást a legesekélyebb ok miatt is elhalaszják, s miatt ez az európaiat lehangelja, a keleti megnyugszik benne, habár napokig, sőt hetekig is kell miatta vesztegelnie. Most a város kormányzója az oka, majd az egyik vagy a másik kereskedő szószerzése, majd meg valami nem jó előjel vagy az út biztontalansága. Végre kimondják a boldog „indulunk” szót. Mozgás támad a különböző városrészekben: kisebb-nagyobb csoportok csatlakoznak egymáshoz s a szűk bazárokból kézzsúritás és ölekezés, kiabálás, zaj és vad lötös-futás közt vonulnak ki. A város kapui elmaradnak s azt hiszik, hogy most már valóban előre jutnak, midőn félóra menet után ismét meg kell állapodni. Az első elindulás a városból történt; a másodiknak azon kívül kell történnie. S némely jó keleti embernek hetekig tartott készülődés után csak ezen második elindulásnál jut észbe, hogy ezt vagy amazt az öltönydarabot, vagy ezt s amazt a szükséges kelléket elvesztette. Itt fél napig időznek az elfeledettek elhozatalára, s csak azután kezdődik meg a végleges elindulás.

Hogy miként nézhet ki a karaván menetközben, erről csak akkor szereshet magának az olvasó fogalmat, ha képzeletében maga elé varázsolja egy egész város lakosságát minden ingó-bingóságával s különös szokásai- és jellemével. A mindenféle áruval terhelt tevék, öszvérek és lovak utána

vonuló láncolata hü képet nyújt a mozgó bazár-ról. Mellette, előtte és utána kereskedők nyargalnak, épen úgy zajongva, alkudozva és esküldözve, mintha boltjukban lennének. Amott egy hivatalnokot avagy urat láthatunk, lovas szolgáitól környezve, kik theát főznek vagy pipát tömnek uruk számára, ki most is oly kényelmesen él, mintha nem paripája kipárnázott nyergében ülne, hanem otthon divánján heverészne. Tovább egy komolyan kullogó mollálval (írastudóval) találkozunk.

A karavánban megvan mindenkinek a maga, helyzetéhe mért állása; a karaván-basit csak ritkán kényszerítik tekintélye fölhasználására, bárha ez csaknem királyi méltóságára nagyon sokat tart. A menet alatt mindig egész csoport udvaronc van körülötte, s az ő kötelessége ezen utitársakat ellátnia. A karaván ezen bolondjai — mert így kell őket neveznem — kik Közép-Ázsia nagyobb uti társaságaiból ritkán hiányzanak, már föltöztetik vagy paripájuk fücsa szerszáma által is elárulják mivoltukat. Pihenés ideje alatt gyakran nyilvános előadásokat is szoktak tartani: dalokat énekelnek, vagy történeteket mesélnek a társaság mulattatására. Minden megtörténik, hogy az utazás egyhangúsága s unalmassága elűzessék, s mivel a keleti embernek odahaza nem igen van több kényelme, min títton, azért könnyen érthetjük, miért szeret a karaván — a szórakozás és változatosság ezen forrásával — együtt bolyongani.

II.

Ki a karaván élet kellemeit egészen akarja élvezni s ily társaságban kényelmesen ohajt utazni, legjobban teszi, ha magának a törökök és perzsák által jorá-nak nevezett lovat választ. Ez állat kellemesen hintálódzó járásu s ha még a mellett jó palán-nal (posztónyereg) is el van látva, rajta a hosszadalmas utazás is tűrhetővé válik.

A nyugatiaknak ily utazás nem igen tetszenék, lassúsága miatt; a keleti azonban azt tartja, hogy „Sietés az ördög dolga:“ s azért mindig jobb szeret ennél a szabad természetben, szép kék ég alatt, hintálódzva a nyeregben utazni.

Ne vegye az olvasó tulzásnak azon állítást, hogy a teve-, öszvér- vagy lóháton való nyargalás rám nézve nem oly fárasztó és zibbasztó, mint a vasutainkon való utazás, akár a London és Liverpool közti gyorsvonattal, akár a leglustább osztrák személyvonattal történjék is-ez.

Utazásra tehát akár karavánban, akár kisebb társaságban legkellemesb állat a ló; az öszvérnek ugyan kényelmes járásu van, de néha nagyon

megcsökönysödik. Ha menetben van a karaván, az öszvér igen bajos megállítani s ha az utas hozzászoktatta, hogy az három-négy napon át valamelyik öszvértársával együtt haladjon, ekkor aztár nincs hatalom, mely ezen önféjű állatot rábirhatná, hogy helyét megváltoztassa. Agyonüthetik félig, mégis csak akkor fog tovább indulni, ha tegnapi társa oldalán mehet.

A szamaragolás még több kellemetlenséggel van összekötve. E kis állat apró és éles járásu az utas idegeit nagyon megviseli. E mellett meghökken minden pocseta, minden víz előtt. Minthogy az első napokban folyton kell őt ösztökélni majd ostorral, majd meg sarkantyúval, ez az utast majdnem úgy fárasztja ki, mintha gyalog ment volna. S mit szóljak fűlszakgató ordításáról? A mi az európai szamarat illeti, ez hangja terjedelmét és színezetét (koloraturáját) illetőleg csak kontár ázsiai törzsrokonához képest.

Csak szegénység vagy avaraságon való utazás bírhatja rá a keletit, hogy tevét használjon nyargalásra. Nem azért nem szeretik a tevén való utazást, mert ez állatnak hajószerű ingása tengeribetegségszerű bajt okoz, hanem — kiállhatlan szaga miatt, mely négy-öt lépésnyire is terjed. Ezen, semmivel össze nem hasonlítható kellemetlen szag különösen nyáron és akkor válik kiállhatlanná, midőn az állatnak a pusztán növé tüskék megemészthetéseére nincs elég vizük. Ily esetben ló nem akar közelíteni a tevéhez. Ezenkívül a teve igen lassu és esetlen járásu is igen kellemetlen, a miért a teve kiválólag csak teherhordó állat volt és marad. A dromedárok igen ritkák és nagyon drágák. A mi ezek szélgyorsaságát illeti, az nem mese.

Ennyit a háttas állatokról. Vannak azonban a föntebbieken kívül még más közlekedési eszközök is, melyek majd mindegyikét tapasztalásból ismerem. Ezek közé tartoznak az ugynevezett kedzsevék (függő kosarak), déli Ázsiában és Indiában a paleki-k, melyek a lovak vagy öszvérek nyergeléhez vannak akasztva. Hogy az európai egy ilyen, három láb hosszú fakosárban guggolva több óra vagy naphosszant nem örömet utazik, azon nem esodálkozhatunk, míg a keleti emberre nézve ezen helyzet — melyhez gyermeksége óta hozzászokott — meglehetősen tűrhető. A kedzsevének gyakran ernyője is van, a nők számára valónak pedig függőnye is.

Ezeknél valamely kényelmesek a tevehátról lelőgő 4—5 láb széles és 1 öl hosszú kosarak, melyekbe az utas beléteszi podgyaszát, s ha telik, párnát és szőnyeget is rak belé. Ez uti szerszám-

nál csak a teve azon szokása veszedelmes, hogy nagyokat szokott ugrani, midőn a rovarok csipik, s ilyenkor aztán a kosarakban jobbra-balra heverésző utasokat podgyászaikkal együtt szépen a földre tálalja.

Keleten az uti eszközök netovábbja a hordszék, takht-i reván, ez a mozgó trón, melynek mennyezetes ágy alakja van, s ez elől-hátul egy-egy állat hátára van akasztva. Ilyenen utazni természetesen legköltségesebb, s azért csak a legelőkelőbbek használják.

Azonban nagyon is belemerültem az uti állatok leírásába, holott Kelet ezen életmódja némely költői vonását is óhajtom vázolni. Kérem azért az olvasót, kövessen engem Persiába, azon országba, mely Kelet minden tartománya közt leghívebben őrzi meg ősi jellegét.

Iránnak esillagfényes nyári éjeit — midőn a nappal égető forróságát kellemes hűvösség váltja föl — már gyakran leírták; de bármennyien írják is le, mégis nehezen fog valaha toll találkozni, mely ezen tündéri látványt természetihűen vázolhatná. A mi csillagaink elvesznek az ég sötétkékségének mélyében, sokkal kisebbek s bágyadtaknak látszanak Kelet ezüstfényű csillagaihoz képest.

Képzelve oda magának az olvasó egy ily éjjel az egyes vonalakban vagy kis csoportokban tova-mozgó uti társaságot. Az egész környékre mély, búskomor hangulat nehezül; az éj hűvössége ellen beburkolózott lovakok meggörnyedve ülnek állataikon, s az éji lég magukat az állatokat is elaltatni látszik; a luzán lógó kantárszarak s a hajcsárok mind bágyadtabbá váló hangja az oka, hogy az állatok alálógtatják fejüket. A patkódobogás — akár homokos, akár köves talajon — visszhangozva vonul tova a sötét távolba, s ez egyhangu esőndet csak a csodásan hangzó kolompok hangja szakítja meg, melyekről azt mondja Hafiz:

„Terhet rakván állatodra:
Panasz-hangot ád kolonpjá.“

Némelykor aztán a természet szépségei a karaván legműveletlenebb embereiben is költői érzelmeket gerjesztenek. Mesterük kiáltására annak közelébe sereglenek; ez elkezdí valamely dal első szavait, mire aztán szolgálai és hajcsárai a kedvelt költők gazeláit a legszebb karban zengik. Midőn néha kissé elmaradtam volt a karavántól vagy azt megelőztem, e jelenetek bívös hatást gyakoroltanak reám.

Végre hajnallik! A keleti láthatáron a tüzes fényugarak mind magasbra lövelnek, elhalványulnak körülöttük a csillagok s mintegy szégyenkedve vonulnak el az Orion elől, mely a keleti pitymaltat magasztos fényét okozá, oly fényt, melyről nekünk nyugotiának távoli fogalmunk sem lehet. Én a természet ezen tüneményét Ázsia több pontján láttam, legnagyobb részben azonban a Persia és Khiva közt elterülő Sévár avarságon tetszett. Alig veszik észre ezen átmenetet az éjből nappalba, midőn egyik vagy másik felől a muezzin (ima-kikiáltó) szomoruan ünnepélyes „Hejua esz szelát!“ (Fel, imádkozni!) énekével teremtőjük iránti kötelességükre figyelmezteti a bóbiskolókat. E kiáltást még az állatok is megértik, mert megállanak. Mindenki megáll és hozzá fog mosódásaihoz; utasítás vagy jeladás nélkül hosszú sort képeznek az imádkozók, élükön valamely szürkeszakállas imámmal. Ekközben mind jobban világosodik, a reggeli hideg csaknem dermesztővé válik s mialatt az utasok áhitatos imába merültek, az éjjeli fáradalmas pihenő állatok ünnepélyes esendben állnak, mit a mohamedán természetesen kegyeletes érzelmeiknek tulajdonít.

Mintán a hívők serege fölemelt kezekkel és térdelve az utolsó „Allah ekbert“ is elhangoztatta, megjelenik sugárözönében a nap, s milliárd gyönyögt szór rájuk, a harmattól ellepettekre.

Kátái uram nagyravágyása.

Történeti elbeszélés.

— **Deák Furkastól.** —

(Folytatás.)

II.

Az említettük napon a fejdelemnél fényes ebéd volt, hol — az akkori idők szokása szerint — sokat ettek és ittak; maga a fejdelem sem volt az effélé-től idegen, de ez napon visszataratá magát és fölötte keveset ivott s még kevesebbet evett. Ebéd végével valami előkelő polgár-család tagjai jelentek meg nála s lakodalomra hívták a népszerű fejdel-

met, kisérétével együtt. A fejdelem, környezői tanácsára, megígérte, hogy el fog menni, s úgy határozta, hogy estefelől oda kocsizik.

Ez időben legmeghittebb embere és tanácsosa Kátái Mihály volt, egy kitanult, ravasz, megromlott, nagyravágyó ember, kit a fejdelem barátai közül senki sem szeretett. Sepsi Laczkó Máté, kinek krónikás jegyzetei e korra sajátos fényt

deritenek, így szól Kátairól: „Ezen Kátai Mihály rendi szerint nemes ember vala, a miszlei jószágot bírja vala. A fejdelem nem tekintvén közrenden való voltát, és az ő érdemét, az uri renden való méltóság felett magasztalá és cancelláriussá tevé.”

Ha a történelem lapjait forgatjuk, gyakran találunk példát, hogy a hatalom birtokosai érdemleneket tüntetnek ki, méltatlanokat emelnek fel. Egyik-másik kegyencük iránt mutatott kedvezéseiket sehoggy sem tudjuk indokolni. Észnélküli, bárgyu, söt ostoba egyéniségekre csak úgy ontják a kegyelés áldásait. Mindenki látja, hogy hasznavehetetlen egyének, mindenki érzi, hogy határozottan rosszak, szívükben csak irigység és hálátlanság, és mégis — mindenki botránkozására — minden nap új kegygyel tetézi a kegyencet.

Látunk sok kegyencet, ki nem egyéb, mint ember; majom, a nélkül, hogy a majom szórazokoztató ügyességével bírna. Mászt látunk, a ki csökönyös gonosz, a nélkül, hogy a gonoszok eszeségével dicsekedhetnének. A harmadik rút, a nélkül, hogy szánalomra méltó lenne, s így tovább.

Szóval: mindezek legnagyobb részben teremtményei a zsarnokok szeszélyének.

A hatalomérzet bizonyos pokoli csákkal bir, mely, ha nem fékzetetik, legyőzhetetlenül vezet a zsarnokság felé, mely nem egyéb, mint a hatalomnak örült deliriuma.

Tetszik magának az ember, ha mindenek véleményét kinevetheti, lenézheti és tetszése szerint mellözheti; tetszik magának a hatalom kezelője, ha semmiből teremthet valamit, és később százszor felhívni a nemezist, mint egyszer engedni a becsületos közvéleménynek. Sőt még philosophiát is alkot magának a zsarnoki szeszély! és e kényűri okoskodás szerint az ilyen szajhák kítüntetése a legjobb mód: valódi híveket és hű eszközőket teremteni. Az érdemtelen jutalmaztatását oly tökének tartják, melynek kamatja örökös hála! . . .

Azonban az emberiség szerencséjére s a kényűrak illendő büntetésére, ők rendszerint mindig csalódnak: mert az ily üresfejű és szivtelen kegyencek egyszersmind a legönhittőbb fujankók, kik saját érdemüket mindig nagyobbnak tartják a vett jutalomnál, s növekedő elégedetlenségük, ebből folyó szemtelenségük és nagyravágásuk legtöbbször bukásukat idézi elő, s gyakran rántják magukkal kényűraikat a vész örvényébe.

E zsarnoki hajlamtól senki sem ment egészen, s elcsodortatnak általa gyakran a legnagyobb emberek is, és csodálatos, hogy legtöbbször azok, kik váratlanul jutottak magas polera, s kiktől mint nép fiaitól, épen mást várt volna a világ!!! . . .

E hajlam nyilatkozata volt Boeskaynál is, a különben sok tekintetben nagy fejdelemnél a Kátai Mihály kegyelése által.

Mindenki gyűlölte, mindenki arcáról olvasta aljasságát, árulását, oktalan nagyravágását; mindenki tudta, hogy irigy, gonoszlelkű kém, és a fejdelem poleról-polera emelte, simogatta s legbensőbb bizalmával ajándékozta meg.

Ebéd után a fejdelem belső szobájába vonult, csak Kátai kisérhette.

— Nagy napot értünk, Kátai uram! Gondolhatta-e valaha kigyelmed, hogy a két hatalmas császárt mi békítsük ki? . . . Vegye le mentémet és adjon egy vánkost fejem alá. Így . . . na! most üljön lábaimhoz . . . ülj oda, vén szolga, és beszélj . . . talán egy kissé aludni fogunk.

— Felséged bölcsesége nagyobb, mint a két császár hatalma . . . ezért sikerült a béke!

— Hízeglő vagy . . . De a magad részét is kivészed, mert te irtad a békepontok nagy részét.

— Felséged kegyességének köszönöm ez érdemtelen kítüntetést . . .

— Csak azon örvendek, hogy e szegény népnek egy kis békét szerezhetünk . . . és jó urak is mind elégteltek . . . ha még vagy husz évet élhetnének, boldoggá tennék ez országot . . . Oh! én tudnám egyesíteni a magyar hazát . . . csak húsz évet adna a gondviselés!

— Felséged kívánsága oly természetes, hogy leghelyesebb lesz, minél hamarább a terv részleteiről gondolkozni . . . hogy és miként . . . A háborus időknek vége s a béke arra való, hogy akkor a népboldogítás nagy műveiről gondolkozzunk! — szolt Kátai kenetteljesen, s szeméit baljósztatulag forgatván egy nagyfejű arany gyűrűn, melyet a harcias kor szokása ellenére jobb keze mutatóujján hordott. A fejdelem még egy-két szót szololt, aztán az álom elnyomva szeméit, hehunytt szemmel susogá:

— Menj a vendégekhez s egy óra mulva költés fel, hogy a lakodalomba mehessünk!

Kátai lábujjhegyen távozott.

III.

Az nap este a fejdelem csakugyan elkoeszított a lakodalomra. A polgárok boldogok voltak, midőn a dicső fejdelem köztük megjelent, a sok fényes urasággal. A házi gazdának egy földszinti szakállszáritója volt, mely a kertre nyílt, egyik oldala szabad lévén. Gyönyörű szép őszi este volt; a kert már elveszté virágút s a lombok is mind megsárgultak, de azért az ifjuság kedélyesen táncolt s a főurak ifjabb része is közéjük keveredett. Pár száz lámpa világítá a szakállszáritó környezetét; a

fejdelem egy emelt helyre ült a földel alá s onnan néze a mulatókat; a szép menyasszonynak tizenkét sor fehér gyöngyöt hozott s a vologénynek egy pompás erdélyi kardot. A gazda hólyagos

müvi ezüst kancsókban tette a fejdelem elibe Hegyalja legfinomabb borait, s a féldomborművekkel ékített ezüst poharakba Kátai töltötte a bort.

(Folytatás következik.)

Egy hét története.

(Ápril 11.)

(VK.) Virágvasárnap igazi tavaszi ünnep volt. Mintha csak szellők szárnyán bűpködő szellemek fújták volna a légben Oberon bővös pipját; talpra kelt és mozgott mindenki. A lóvonatú pályának ez volt az idén első igazi örömnappja. Minden kocsis megtelt emberrel és jókedvvel. A helyi gőzösök földelén tarkált a sok tavaszi szín. A gőzsikló is folyvást robogott le s föl. A városligetben ezer meg ezer ember üdvözlé a hosszu álmából fölébredt természetet. A tó hullámain újra ringtak a csónakok, az ágakon újra hallatszott az édes csicseregés, s a mezőn, melyet zöld szálakkal kezd himezni a láthatlan tündér gyors keze, élénk szavak és pajzán nevetés hallatszottak mindenfelől. A kezekben ibolyabokréta és napernyő, az arcon derült mosoly, az ajkán a vidámság csevegése — az egész világ egy édes üdvözlés, mely e két szót fejezi ki: „Isten hozott!”

Nem vagyunk többé a köfalak rabjai; közeliedhetünk a természethez, mely a jó anya derült-ségével fogad bennünket.

Ez általános vidámságban csak egyetlen egy pont képezett kivételt: a budai népszínház. A tavasz ünnepe erre nézve gyásznap volt: az utósó nap, mely után nem létezik többé. Szigligeti „Két pisztolya” volt az utósó kenet, melylyel a sírba szállt. S mily részvétlenség közt! A világ csakugyan nagy önző! Mennyire üdvözlék itt egykor a kelő napot, mely örömsugarakkal keesegtetett; ime, most a hűnyó nap alig látott oly búcsuzó csoportot, mely közönségnek volna nevezhető. Pedig mindnyájan egy szép reményt vesztettünk el tinnen. Majdnem tíz éve már, midőn Molárnak sikerült a közönséget és Buda városát föllekesíteni ez intézet alapítására. Adakoztak rá, hirdették szükségét, jártak bele — és aztán évről évre hamvadt a szalmaláng. Igaz, hogy Molár György sem járt a helyes uton. Kapkodott jobbra-balra, és soha sem birt ez intézetnek határozott jelleget adni. Quodlibet-házzá tette, a hol Shakespeare a kankánnal, Dobsa „Szent István”-ja a japáni akrobatákkal, s Bem apó Offenbachel karon fogva uralkodtak. S mivel sem ember, sem intézet nem lehet minden: végre is e sokféle erőlködésben Molár és színháza semmivé lettek. Két ízben kezdte ő, s mind a kétszer ugyanazt a tévítat követte. A mult télen

már nem volt iránta semmi részvét — s a közönség között az egész intézetet aszkórbá ejtő. A Miklóssy színtársulata megpróbálta ugyan jó és rossz eszközökkel életre galvanizálni, de nem sikerült. Halál ellen nincs gyógyszer. Az utósó hang elhangzott immár e falak közt, hol egykor „Dunanan apó” oly vígan járta a bolondját, s hol „Az ördög pilulái” egész karavánokat hoztak mozgásba több mint száz estén keresztül!

Rövid időn e helyen, hol egykor Kasztalia forrását kerestük, a márciusi sör kiapadhatlan kutfeje fog habozni, mert a színház helyére nagy szállodát építenek, s néhány év múlva a mának élő nagyvilág azt is elfelejti, hogy „itt egykor vig élet folyt!”

Bezárták az Erzsébet-tér német bódéját is, mely két évtized óta csufítja Pest legszebb sétányát, s évek óta fenyegeti a közbiztonságot. Utoljára Sonenthal, a híres bécsi vendég, játszott benne „Don Carlos”-ban, s rövid idő múlva szétbontják gyöngelábon álló falait.

A német lakosságnak van kárpótlása: a „Variétés”, melynek olasz operáját a magyar előkelőség még mindig kézzel-lábbal támogatja; de a népszínház nem hagyott maga után utódot, noha egyidőben elegenden buzogtak a mellett, hogy ily népszínházat Pesten létesítsenek. Elegenden buzogtak, a mint mondtuk, de nem eléggé! Ha ezt a tervet néhány erélyes ember újra kezébe venné: valószínű, hogy kivitele is sikerülne, mert a pesti népszínház (jó helyen építve) nem csak vidám szórakozási hely lenne, hanem anyagi haszon forrása is a részvényesekre.

Mig ama két színház bevégző viszontagságos pályafutását: a „nemzeti” most kezd „új élethez.” Pezsgésben van ott minden, s valamint az új bor kiforrása, ez is salakkal jár. Egyre-másra próbálgatják az új tagokat, néha fiatal vállalkokra nehéz terheket rakva; s mutogatják be a vendégeket, kiket a személyzet kiegészítésénél számba vehetnek. E sok vendégeskedés kétségkívül az élvezet rovására esik, s tartunk tőle, hogy a fölléptések bőségét meg fogja sokalni a közönség. Eddig a nemzeti színház ajtaja nehezen nyílt meg a próbálkozó tehetség előtt, most meg már le is vették az ajtót, hogy szabadon mehessen be rajta akárci.

A szükkeblüségétől e nagylelkűségig igen nagy ugrás történt, csaknem salto mortale.

Mult héten Ardayné asszony (mint marquise Dumas „Paul Jones“-jában) és Vahot Mari k. a. (mit Marlborough hercegnő Scribe „Egy pohár vízben“) léptek föl. Amaz későn jött, emez igen korán. Ha Ardayné asszonyt, kibem sok tehetség van a szavaló szerepekre, még Hervey Ida korában szerződtették volna: akkor ma nem áll üresen az anyahősnök szakmája. Ő benne kitűnő anyag van, mely azonban nem kaphatott teljesen művészi reliefet. Az indulat nála már színét veszítette. Vahot Irma k. a. egészen kezdő, ki Marlborough hercegnő szerepét nem bírta pointirozni. Neki van értelme, de nincs költészete. Sok gyakorolatra van szükség (s erre csak a vidéki szinpadokon található elég tért), továbbá hangerősödsére, hogy egykor beválhassék a nemzeti színház keretébe. A jövő héten Carina k. a. — egykor a közönség kedvelt énekesnője — s a jeles képességű Némethy Irma k. a. fognak vendégszerepelni. Ez utóbbit valószínűleg szerződtetni fogják, s ő lesz a tizenkilencedik színésznők. Azonban szükséges tag; míg a tizenkilencben van vagy hat, kik inkább csak tengődni fognak, mint használni. A népszínműnek is lesznek vendégei: Megyaszay Ilka k. a. és Vizváriné asszony, kinek újabb fölléptetés sem a szükség, sem az élvezet nem indokolja.

A vendégeskedés e telhetetlen idényében gróf Festetich Leó is kedvet kapott föllépni, s a „Csalódások“-ban emberségesen megbukott.

Meg akarta mutatni, hogy a színi tanodában ő az ur, s midőn Zichy Antal, mint intendáns, egy új ének mestert kívánt alkalmazni: kézzel-lábbal ellene szegült, s a tanári kar előtt azzal vádolta Zichyt, hogy érdemtelen embert protegál. A nemes gróf abban a rögeszmében szenved, hogy a színi tanodát ő teremtette, minélfogva körülán hatalma van benne. Ki is mondta kereken, hogy ő azt az ének mestert nem bocsátja be, inkább maga távozik el!

Zichy Antal pedig egyszerűen fölirt a belügy-miniszterhez, ki azonnal tudtára adta a nemes grófnak, hogy az ő állása az intendánssal szemben subordinált, s ekkép meg kell hajolnia annak akaratára előtt.

S mit tett a nemes gróf?

Engedelmesen subordinálja magát; bármint ohajtja is a közvélemény: a világért sem megy el; ha kell: akár engedelmet is kér az illető ének mestertől, s megtesz mindent, csak hogy maradjon. „Stolz will ich den Spanier.“

Hanem mit beszélünk itt holmi szerencsétlen flótásokról: mikor alkalmunk van egy igazi *zene-költőről* szólni? A fiatal Mihalovics Ödön csakugyan igazolta jó hírét. Zenekari költeményei — melyek a Wagner-irány szerint készültek — meg leptek mindenkit. Sok képzelem, erő s a hangszerelemben sokattudás nyilatkozik minden művében. Az „Athéni Timon“ nyitányában az embergyűlölet sötét hangszíneit hallottuk, a „Holdvilágos éjben“ ábrándos, mélabús költészetet, a „Hagbarth és Signe“ előjátékában hevet, szenvedélyt, „A vihar regéjében“ pedig hatalmas erőt. A dagály — a ki nem forrott tehetség e rendes hibája — s az utánzás, melytől kezdetben a zenei lángelmék sem voltak mentek, gyakran felőtlenek ugyan műveiben; de ezek dacára, e magas törekvésű zeneköltő (kinek a jó sors módott adott arra, hogy egészen törekvéseinek élhessen), máris nemcsak nagy reményt, hanem egyszersmind sok életet is adott zenekari műveiben. Egészen más anyagból van az ő tehetsége faragva, mint a mi csicsérgő zenészeink legnagyobb részéé, kik elég költőknek vélik magukat, ha négy népdalból egy ötödiket csinálnak, s egy csomó keringőt, esárdást vagy quadrillet adnak ki, a mi — Wagner Rikárd szerint — „jó geschäft ugyan, de szerencsére semmi köze a zenéhez.“

Mihalovicscsal — ha az olvasó megengedi — be is zárjuk a hangverseny-idény emlegetését, noha még lesz egy pár kisebb koncert. Az idény változván, most már mi is más évek után nézhetünk. A tavasz új örömekeket hoz: s a Margit-sziget, esászárfürdő, a városliget kezdik kibontani vonzó bájaikat. A muzeum is elismeri a tavasz trónraléptét, s megnyitja a képtárban Ligeti valóban meglepő rendet csinált.

Lesz időnk megnézni e termeket is, mert a színház most a nagyheti némaságot fogja (ezuttal ugyan csak három napig) élvezni, a képviselőház pedig pár hétre eloszlik, miután a főváros szépítésére való nagy kölcsönt megszavazta, s magának is csinált egy jó napot, a képviselők négyszáz forintnyi szálláspénzét nagylelkűleg kétannyira emelve. A megszavazott kölcsön után most már tehát egészen átadhatjuk magunkat a városszépülés ábrándjainak, melyből azonban a szeszélyes apri lis szele ráz föl bennünket, a mint szemünkbe csap egy csomó port és szemetet, kéznél találva azt a váci-utcában csak úgy, mint a kerepesi utvonalon.

született, s már 15 éves korában belépett az első huszárezredbe, hol azonban nem sokra ment, mert noha vitéz, de egyszersmind kicsapongó volt. Fogta tehát magát, átszökött XIV. Lajos francia királyhoz, ki egy század huszárkapitányává tette. Ez a rang kevés volt neki, s visszaszökött a császári seregbe, hol azonban csak zászlótartói állást kapott. Megharagudván ezért, századából 70 emberrel megszökött, s a morva határszelen garázdálkodott; de Nagy-Szombatban elfogták a s bűntetést csak úgy kerülhette ki, hogy megígérte 70 emberének visszatartását a császáriakhoz. Azonban megesalta őt, mert embereivel Rákóczyhoz állott. Vitéz lovasesapat volt, de egyszersmind garázda. Ocskay aztán ezredet alakította dandárnok tette. A zólyomi csatában párbajra hívta az akkor még labarc Bottyánt, ki e párbaj folytán sokáig fekiődte az ágyat. A vágmelleki dandárral sok nevezetes dolgot követett el, de később Nyitra védelmének átpártolt a labancokhoz. E hűtlenségeért a kurucok minden áron elakarták fogni, s 1710. jan. elsején el is fogták a labancok lett ezredest, s másnap már lefejezték. Az okmányokra, melyek alapján ez előadás történt, Deák Ferenc figyelemzetét Thalyt, s Ghyczy Kálmán szolgálatát ki azokat családi levéláróból.

* (Az Almásy-család könyvtárát), mely a legértékesebb tudományos művekkel van tele, a közoktatási miniszter vette meg, s részben az egyetemi könyvtárnak, részben az erdélyi múzeumnak adományozta.

* (József főherceg) e napokban Hantken Ignác Miksának, a magyar földtani intézet igazgatójának társaságában kirándult a Lipótmezőre, hogy a budai hegyek földtani érdekességeit megismerje. Ugyanaz nap meglátogatta az intézetet is, megnézte a kővek és kövületek gyűjteményét, s az intézet által készített földtani mappából megrendelt egy példányt.

* (Katona-iskola.) Heimerle Ferenc, egy katonaképző tanoda ismert tulajdonosa, folyamodott a miniszteriumhoz, hogy katonai tanodát állíthasson, melyben nemcsak egyévi önkénytesek, hanem a szabadságot állományba beosztandó honvédtisztek is képezhetnének.

* (A vajda-hunyadi vár újjáépítése.) Schulez Ferenc, e hó 4-dikén abban a szerencsében részesült, hogy Lónyai pénzügyér bemutatá királyné ő felségének, ki nagy érdekltséggel nézte a tervrajzokat, kérdésközdött a munkálatok haladásáról, s kilátásba helyezé, hogy ha e vár elkészül, egyszer meg fogja látogatni.

* (Sikkasztás történet) a honvédelmi miniszteriumnál, több ezer forintig, azonban a tettes már kézzre került s átadatott a fenytörvényszéknek.

* (A visegrádi romok) mindinkább engednek az enyészet hatalmának, s e nevezetes történelmi emlék fentartására mi sem történik. E miatt a visegrádi plébános, Victorin József, szóban és írásban fordult B. Eötvös Józsefhez, mint miniszterhez és mint az akadémia elnökéhez, hogy e tárgyban mint intervencióját és pártfogását megszerezze.

* (Az országos dalárünnepély ügyében) a dalár-egyesület benyújtotta programját Pest városának

és fölkérte azt, hogy a vendégek elhelyezése céljából engedje át az augusztusban szünetelő nyilvános tanintézeteket és városi középületeket, és hogy a felmerülendő költségeket kölcsönözze az egyletnek, mivel az még nem bir elegendő anyagi alappal. E költségek körülbelül 5000 frtra számították. A városigei ünnepély augusztus 20-án lesz, s arra a belépti díj 30 krban állapított meg. * (Erkel Sándor, fiatal zeneköltőnk) lett nyertes a dalár-egyesület által kitüzött férfi-negyves pályázaton. Míve „Gyözzön a jobb!” jeligét viseli.

* (Nevezetes vendégek.) B. Augusz Antal szegszárdi kastélyra az idén csakugyan európai híri vendégek gyűllhede lesz. Igy Liszt Ferencen kívül Leitert és Menter Zsófia is Szegszárdra jönnek a tavasszal, s 4 hónapot fognak ott tölteni, a báró művész-kedvelő hajlékában. Liszt be fogja fejezni „Sz. István” oratoriumát, s még egy másikat is szándékszik írni: „Tíz és víz” cím alatt, Jókai egyik elbeszélése után, melynek tárgya lesz a pogányok tűzének a keresztények vize (keresztvíz) által kioltása. Ezek állandó vendégek lesznek. Kaubach csak pár hetet töltend ottan. Ősszel Liebig fog lerándulni hosszabb időre, s az európai híri szegszárdi nedvet, mely a világhiállitáson is méltó elismerésben részesült, s melyet a halhatatlan vegyész zamat és erő tekintetében Európa első borának nevezett, elemezni fogja, még pedig „a szőlőtől a borig.”

* (Szabadkőmives páholy.) A „Corvin Mátyás”-ról címzett szabadkőmives páholy értesítette a városi hatóságot, hogy Pesten egy fők-páholyt alapított. Ezen fiók-páholy „Humboldt” nevet visel, és elnökéül Kápolnai P. Istvánt választotta

* (Ebadó Pestén.) A pestvárosi tanács elhatározta, hogy máj. 1-jétől életbe lépteti az ebadót. A házörzésre és tüzet mellett használt ebek évenként egy forintot, minden egyéb kutya öt frtot fizet.

* (Falúti régiségek.) Nagy-Váradon, az ősi-pusztán, a vasuti munkálatok alkalmával négy darab óriás bronzkardra találtak, melyek hihetileg dák fegyverek lehetnek. A pusztá tulajdonosának, a nagy-váradai káptalannak, azonban csak egy jutott birtokába, mit azonnal fel is küldtek jeles régésziünk, Rómer Flórisnak, ki azt 1500 frtért rögtön megakarta venni a múzeum részére, azonban a káptalan minden ár nélkül a múzeumnak ajándékozta. A többi három db kardon a vasuti mérnökök elszedték a munkásoktól, de a káptalan megindította ellentük a keresetet.

* (Menhely fegyencek gyermekei számára.) Gróf Károlyi Edéné, mint az első pesti bölcsöde elnöke, értesítette a városi hatóságot, hogy a bölcsöde-egylet menhelyet szándékozik alapítani fegyencek gyermekei és oly emberek gyermekei számára, kik akadályoztatva vannak azokat ápolni.

* (A Csokonai-szobor választmánya) Debrecenben elhatározta, hogy a szobor még ez évben fog lelepleztetni. A szobor a keleti vagy kis emelkedésben fog felállíttatni. A felállítási költségek fedezésére augusztusban műkedvelői előadás rendezésük, s 40 arany pályadíj tüzetett ki a szobor leleplezési ünnepélyén szavalandó költeményre. A pályaművek augusztus 15-éig küldendők az emlék-

társulati elnök, Zsombory Imréhez, Debrecenbe. A Münchenben készen levő szoborról igen tetszőleg nyilatkoznak azok, kik látták, s egyaránt dicsérik benne Izsó művészetét s a müncheni öntőde ügyességét.

* (*Szabolcs megye ápril 7-iki közgyűlésén*) egyhangulag elhatározta, hogy Batthyány hamvainak ünnepélyes átszállításánál nagy számú küldöttség által fogja magát képviseltetni.

* (*Száz házat ékár egy társulat,*) élén Kauser és Frey építésszel, létrehozni a kerepesi-út végén. Mindenik háznak lenne kertje, két emelete, vaslépcsője. Mindegyik egyformán 11,000 frtba kerülne, melyet husz évi törlesztéssel kellene lefizetni. Ha három hó alatt e tervre nem jelentkezik elegendő, akkor a résztvevők által befizetett százsz forintot (mert emnyívért lehet előre biztosítani egy ház birtokát) mindenkinek visszaadják.

* (*Szeged város*) a katonaságnak magánosoknál való elszállásolása ellenében újabban is fölirt a miniszteriumhoz. Mint hallani, a honvédelmi miniszterium e kérvényt meleg pártolás mellett tette át a hadfőparancsnoksághoz.

* (*Természeti tüenemény.*) Szentesen a napokban, midőn az ég egészen derült volt, a nap a legfényesebben világított, s az égboltozat mégis tele volt ragyogó csillagokkal, melyek esupa tűzpon-tokul tűntek föl.

* (*Északi fényt*) láttak pár nap előtt Felső-Magyarországban, és Krakkótól Prágáig, sőt még Vácón is látható volt.

* (*Hamis 50 forintos bankjegyek*) jöttek forgalomba, melyek rajzonnal vannak készítve, és réztollal feketére árnyalva. Az emberi alakok feltűnő rozslu vannak készítve. E jegyek Bécsből, 1866. aug. 25-ől vannak keltezve és D 30 és C 39 sorozattal megjelölve. Vízjegy épen nincs rajtuk, de annak helye olajjal van bekenve.

* (*Külföldi növények honosítása.*) A kereskedelmi miniszterium a washingtoni kormány által küldött amerikai fa- és növénygyvakból a következőket küldte meg kísérlettel végett a pestvárosi hatóságnak: Aster Carolinianus, Clethra alnifolia, Collicca americana, Cercis canadensis, Ilex ambigua, Laurus carolinensis, Prunus umbellatus, Rhus capalina, Robinia viscosa, Smilax glauca, Pirnus talda, Quercus aquatica és cinerea.

* (*Víz közlekedés terén*) jelenleg legnevezetesebb azon tervezet, a mely szerint a Dunát az Odera és March folyó közvetítése folytán a keleti tengerrel kapcsolniák össze. Ezen duna-keleti tengeri csatormánák a tengeri hajók számára is járhatóvá való tétele 12 millió tallérra van kiszámítva. Tervezők a porosz kormányhoz fordultak, hogy a vállalat számára kamatbiztosítékot adjon. A társulat ugyan végleg még nem alakult meg, de a tervezők nagybőrbűre bécsiek, és a porosz kormányval egy képviselőjük által alkudoznak.

* (*Házösszeomlás.*) Bécsben a Maximilián utcában e napokban egy épülőben levő négyemeletes ház teteje, mely rajta s köröskörül az állványokon a munkások dolgoztak, iszonyu robajjal összem-lott. Az omlás sulya az összes emeletek boltoza-

taít, az állványokon foglalkozó munkásokkal együtt, a romok közé sodorta. A halottak számát 7-re, a súlyos sebesülteket 10-re teszik, ezenkívül még számos könnyebb sérülés is történt. O felsője mindjárt az első hírre a szerencsétlenség színhelyére érkezett, melyen legott egy törvényszéki bizottság is megjelent. A szerencsétlenség indoka felől eltérők a vélemények, de annyi áll, hogy az építkezést hanyagok vezették. Ezt már azon körülmény is igazolja, hogy ez a második szerencsétlenség, mely az építkezés alatt történik. Az első — a pinceboltozatok beomlása — éjjel történt, s így emberélet nem esett áldozatul. Az uralkodó a szerencsétlenek hátrahagyottainak 3000 frtot adományozott.

* (*Leletek.*) Debrecenben egy csatornaásásnál a munkások, esekély mélységben a föld alatt egy eserépkorsóban nagymennyiségű, tizenhatodik századból való magyar, porosz, lengyel s német ezüstpénzeket találtak. A pénzdarabok nagysága különböző, s azok száma még bizonyosan nem tudható; eddig az építőmester és a kapitányi hivatal erélyessége által 394 darab szedetett össze; s annak sulya 44² lat, s ezüstje most is megér 8⁰ frtot. — A péterváradí ásatásoknál, melyeket a gázcsövek lerakásánál kezdettek, különféle régi tárgyak kerültek felszínre. Így közelebb egy római sírba s egy teljesen ép török kamrára bukkantak. A régi dominikánusok temploma helyén egy barát esontvázat találtak. Óvéhez esatolt, rozsdás rézlapból, melyen paduai szt. Antal arcképe van, láthatni, melyik szerzethez tartozhatott. Az elemi iskola előtt megkezdett ásatásnál török fürdőre akadtak, egy esontvázzal.

* (*Nagy-Szalonta történetét*) megírta és kiadta Rozvány György. A mezőváros története alig 300 éves, mert csak a XVI-dik század végén kezdődik, addig Szalonta jelentéktelen erdőháti község volt, mely 1515-ben került, — valószínűleg büntetésképen — a Toldy-család birtokába. A monographia több érdekes adatot tartalmaz s bár csak 1761-ig terjed, a közbeeső időszakot történeti hűséggel és világosan ismerteti.

* (*Pustowojow k. a.,*) az utolsó lengyel fölkelés idejéből ismert lengyel hősnő, Langiewitz tábornok hadsegéde — miként a francia lapok írják — Konstantinápolyban meghalt.

* (*A francia akadémiában*) megtörtént az új választás. Ollivier igazságügyér s Jules Janin, a szelleműs tárcák nagymestere jutottak, be a „negyven halhatatlan“ sorába.

* (*Rómából három angol nő*) kiutasítottak. Márc. 24-ikén három gendarm és egy rendőr jelent meg náluk, és házmotózást tettek. És két nappal később utasítást kaptak, hogy 24 óra alatt a várost hagyják el. Anglia követé, Odo Russell és konzula Gerery, Antonellinél közbeveték magukat, sőt a pápához is apelláltak, de hiába! 48 óra múlva — mert a határidőt meghosszabbították — kettő közülök elhagyá Rómát, de egyik ottmaradt s kimondá, hogy csak az erőnek enged. Az nem áll, hogy olasz bibliák árulása miatt üzték volna ki őket, hanem az áll, hogy ártatlanok és a parancsot a pápa személyesen adta ki.